

Robert KMIECIAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-0185-9285

Pozycja ustrojowa i perspektywy rozwoju samorządu adwokackiego – raport z badań przeprowadzonych wśród przedstawicieli polskiej palestry

Streszczenie: Rozpoczęte w Polsce ponad trzy dekady temu przemiany społeczno-polityczne spowodowały między innymi aktywizację różnych środowisk zawodowych, które postanowiły oprzeć swoje funkcjonowanie o publicznoprawne formy działalności. Oznaczało to wykreowanie organizacji o charakterze samorządu korporacyjnego, którego podstawą jest związek osób o przymusowym charakterze członkostwa. Samorząd zawodowy od momentu podjęcia reform ustrojowych w Polsce postrzegany był jako ważny element systemu administracyjnego państwa. Od kilku lat trwa w Polsce debata publiczna dotycząca przyszłości samorządu zawodowego. W jej trakcie przywoływane są argumenty podważające zasadność dalszego funkcjonowania tego typu organizacji. Podnoszona jest wątpliwość, czy izby samorządu zawodowego są instytucjami wzmacniającymi dążenia demokratyczne i rozwój samorządu, czy też są strukturą anachroniczną, zagrażającą umacnianiu się ładu rynkowego w Polsce. Warto zatem wskazać na istotę i zadania samorządu zawodowego, ale przede wszystkim zwrócić uwagę na znaczenie tego typu korporacji w tworzeniu instytucji państwa demokratycznego i akceleracji procesów partycypacyjnych. Kluczowy dla przyszłości samorządu zawodowego jest jednak stosunek do macierzystych organizacji osób tworzących tego typu korporacje. Z tego powodu w artykule postanowiono zaprezentować wyniki badań ankietowych dotyczących oceny funkcjonowania samorządu adwokackiego przez przedstawicieli palestry. Uzyskane w ten sposób opinie mogą stanowić dla członków i władz samorządu adwokackiego materiał służący refleksji na temat jego kondycji, ale przede wszystkim optymalizacji działań umacniających korporację jako ważny element systemu państwa demokratycznego i społeczeństwa obywatelskiego.

Słowa kluczowe: samorząd zawodowy, zawody zaufania publicznego, decentralizacja, adwokaci, badanie ankietowe

Pojęcie i istota samorządu zawodowego

Samorząd zawodowy zajmuje ważne miejsce w systemie demokracji obywatelskiej. Ma on na celu ochronę pewnych zawodów, które ze względu na dobro społeczne wymagają najwyższych kwalifikacji merytorycznych i moralnych (Wykrętowicz, 2012, s. 59). Należy zauważyć, że organizacje samorządu zawodowego są jednoznacznie traktowane jako korporacje publicznoprawne, stanowiące ważny element struktury ustrojowej państwa.

Pod pojęciem samorządu zawodowego rozumiemy organizacyjną formę zrzeszania się osób wykonujących ten sam zawód, której celem jest między innymi reprezentowanie ich interesów wobec władz państwowych, doskonalenie zawodowe i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu oraz ochrona socjalna tychże osób, a także realizowanie szeregu zadań typowych dla związków publicznoprawnych, jak chociażby prowadzenie rejestru osób posiadających prawo wykonywania danego zawodu. To właśnie publicznoprawny

zakres działań samorządu zawodowego decyduje o jego istocie i wyróżnia go spośród organizacji o charakterze typowo zrzeszeniowym (Kmieciak, Walkowiak, 2023, s. 166).

Istotą samorządu zawodowego jest zatem powierzanie zarządu sprawami publicznymi samym zainteresowanym, czyli grupom obywateli zorganizowanych z mocy ustawy w korporacje prawa publicznego (Waligórski, 2002, s. 97). W konsekwencji od momentu powołania stają się one elementem systemu zdecentralizowanej administracji publicznej (Cherka, 2003, s. 66).

Podstawowa różnica pomiędzy samorządem zawodowym a terytorialnym polega na tym, że gdy ten ostatni łączy i organizuje ogół mieszkańców pewnego obszaru bez względu na ich osobiste interesy, to samorząd zawodowy zrzesza określone kategorie osób ze względu na ich kwalifikacje i odpowiadające im interesy życiowe. Innymi słowy samorząd zawodowy ma charakter nieterytoryalnych, publicznoprawnych związków przymusowych, występujących jako związki personalne.

Jak wynika z powyższej analizy, samorząd zawodowy opiera się niemal wyłącznie na podstawie zawodowej. Tym, co łączy jednostki dla zorganizowania ich do udziału w administracji publicznej jest, szczególna sytuacja społeczno-zawodowa danej jednostki. Tę sytuację wytwarza z jednej strony specjalizacja zawodowa, przyjęta w organizacji życia gospodarczego jako podstawa bytu jednostek, a z drugiej strony porządek prawny, który tej specjalizacji daje prawną rękojmię społeczną. Dzięki temu zawód otrzymuje formę stanową i wytwarza wewnętrzne oraz zewnętrzne więzy, łączące jednostki w grupy.

Podkreśłmy w tym miejscu raz jeszcze, że więź łącząca członków samorządu musi mieć charakter publicznoprawny. Nie każda forma reprezentowania interesów grupowych spełnia to kryterium. Nieporozumieniem jest zatem mylenie dwóch różnych dążeń, a mianowicie prawa do zrzeszania się z prawem do zarządzania własnymi sprawami. O ile wynikająca z prawa do zrzeszania się zasada dobrowolności nie budzi zastrzeżeń w odniesieniu do stowarzyszeń, to nie ulega wątpliwości, że kłóci się z podstawowymi aspektami wyrażającymi istotę korporacji publicznych, a takimi są izby samorządu zawodowego (Zdyb, 2002, s. 131).

Nie ulega zatem wątpliwości, że szczególnie predestynowane do funkcjonowania w ramach korporacji samorządowej są „zawody zaufania publicznego”. Określenie to wydaje się być dużo trafniejsze od pojęcia „wolnego zawodu”, bowiem, jak zauważa Zbigniew Leoński, istnieją samorządy zawodowe osób, co do których można mieć wątpliwości, czy należą do wolnych zawodów. W szczególności chodzi tu o samorząd zawodowy notariuszy i komorników sądowych, którzy wykonują czynności urzędowe (przypisywane organowi państwowemu) oraz używają pieczęci urzędowych, tak jak organy państwa, i których przepisy nazywają funkcjonariuszami publicznymi czy osobami zaufania publicznego (Leoński, 2000, s. 209).

Jacek Sobczak podkreśla, że na zaufanie publiczne składa się szereg czynników, wśród których na pierwszy plan wysuwają się: przekonanie o zachowaniu przez wykonującego wyróżniony w ten sposób zawód dobrej woli, właściwej motywacji, należytej staranności profesjonalnej oraz wiary w przestrzeganie wartości istotnych dla profilu danego zawodu (Sobczak, 2015, s. 45). Jak zatem widać, przynależność do grupy wykonującej zawód zaufania publicznego powinna być formą nobilitacji społecznej, wynikającej z obowiązujących w środowisku wysokich standardów profesjonalnych i nienagannej postawy etycznej. Obserwacja działających obecnie w Polsce samorządów zawodowych prowadzi do wniosku, że wiele spośród nich nie wykazuje niezbędnej

spoistości moralnej, deontologicznej i organizacyjnej. Jest to argument dla krytyków korporacjonizmu zawodowego, którzy podkreślają, że niektóre profesje zdecydowanie za wcześniej obdarzone zostały zaufaniem publicznym i przywilejem samorządu.

Pojęcie zawodu zaufania publicznego pojawiło się po raz pierwszy wśród norm polskiego prawa konstytucyjnego w art. 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. Stwierdzono w nim, że: „W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”. Zapis ten był w istocie rzeczą uznaniem stanu faktycznego, bowiem w momencie jego wprowadzenia już od kilkunastu lat funkcjonowały w Polsce korporacje samorządu zawodowego. Pierwsze organizacje tego typu, obejmujące adwokatów i radców prawnych, rozpoczęły swoje funkcjonowanie w oparciu o ustawy uchwalone w 1982 r.

Obecnie w polskim systemie prawnym obowiązuje 17 uregulowań rangi ustawowej, umożliwiających powołanie następujących samorządów zawodowych:

- 1) *adwokackiego*, na podstawie ustawy z dnia 26 maja 1982 r. *Prawo o adwokaturze* (Dz. U. z 1982 r., Nr 16, poz. 124 z późn. zm.),
- 2) *radców prawnych*, na podstawie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. *o radcach prawnych* (Dz. U. z 1982 r., Nr 19, poz. 145 z późn. zm.),
- 3) *lekarskiego*, na podstawie ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. *o izbach lekarskich* (Dz. U. z 2009 r., Nr 219, poz. 1708 z późn. zm.),
- 4) *lekarsko-weterynaryjnego*, na podstawie ustawy z dnia 21 grudnia 1990 r. *o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych* (Dz. U. z 1991 r., Nr 8, poz. 27 z późn. zm.),
- 5) *notarialnego*, na podstawie ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. *Prawo o notariacie* (Dz. U. z 1991 r. Nr 22, poz. 91, z późn. zm.),
- 6) *aptekarzkiego*, na podstawie ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 r. *o izbach aptekarskich* (Dz. U. z 1991 r., Nr 41, poz. 179 z późn. zm.),
- 7) *biegłych rewidentów, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym* (Dz. U. z 2017 r., poz. 1089),
- 8) *doradców podatkowych*, na podstawie ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. *o doradztwie podatkowym* (Dz. U. z 1996 r., Nr 102, poz. 475 z późn. zm.),
- 9) *komorniczego*, na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 1997 r. *o komornikach sądowych* (Dz. U. z 1997 r., Nr 133, poz. 882 z późn. zm.),
- 10) *architektów i inżynierów budownictwa*, na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r., *o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów* (Dz. U. z 2001 r., Nr 5, poz. 42 z późn. zm.),
- 11) *rzeczników patentowych*, na podstawie ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. *o rzecznikach patentowych* (Dz. U. z 2001 r., Nr 49, poz. 509 z późn. zm.),
- 12) *psychologów*, na podstawie ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. *o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów* (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 763),
- 13) *kuratorów sądowych*, na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *o kuratorach sądowych* (Dz. U. z 2001 r., Nr 98, poz. 1071),
- 14) *diagnostów laboratoryjnych*, na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *o diagnostyce laboratoryjnej* (Dz. U. z 2001 r., Nr 100, poz. 1083),

- 15) *pielęgniarek i położnych*, na podstawie ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. *o samorządzie pielęgniarek i położnych* (Dz. U. z 2011 r., Nr 174, poz. 1038),
- 16) *fizjoterapeutów*, na podstawie ustawy z dnia 25 września 2015 r. *o zawodzie fizjoterapeuty* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1994),
- 17) *ratowników medycznych*, na podstawie ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. *o zawodzie ratownika medycznego i samorządzie ratowników medycznych* (Dz. U. z 2022 r., poz. 2705).

Wymienione powyżej samorzady można podzielić, w zależności od stopnia pokrewieństwa i specyfiki zawodowej, na cztery grupy, a mianowicie na korporacje reprezentujące: zawody prawnicze i związane z wykonywaniem prawa, zawody medyczne, zawody powstałe w wyniku rozwoju gospodarki rynkowej, czyli zawody ekonomiczne oraz zawody związane z pełnieniem funkcji w budownictwie i projektowaniu przestrzennym¹. Wśród zawodów prawniczych szczególnie istotną rolę odgrywa adwokatura, dlatego warto w dalszej części artykułu przeanalizować oceny członków palestry dotyczące macierzystej korporacji.

Cel i metodologia badań przeprowadzonych wśród członków samorządu adwokackiego

Jak już podkreślono, samorząd zawodowy jest organizacją społeczno-polityczną umocowaną w zdecentralizowanym systemie administracji publicznej w Polsce, która nabrała nowego kształtu po roku 1989. Ponad trzy dekady funkcjonowania samorządu zawodowego to czas, w którym ujawniły się zalety i mankamenty tej organizacji. Odpowiednia perspektywa czasowa pozwala na obiektywne spojrzenie na obowiązujące dotychczas rozwiązania i wyciągnięcie konstruktywnych wniosków dotyczących dalszego rozwoju samorządu zawodowego.

Tego typu refleksja powinna pochodzić od osób, którym najbardziej zależy na poprawie funkcjonowania danej profesji, czyli członków samorządu zawodowego. W związku z powyższym, postanowiono zapytać o zdanie przedstawicieli palestry, którzy zorganizowani są w jednym z najstarszych samorządów zawodowych, a mianowicie korporacji adwokackiej.

W tym celu podjęto się zadania, jakim było przeprowadzenie badania ankietowego, którego głównym celem była odpowiedź na pytanie:

Jaka jest ocena funkcjonowania samorządu adwokackiego przez członków palestry?

Badania prowadzone były metodą sondażową, przy wykorzystaniu technik ankietowania. Narzędziem był anonimowy kwestionariusz ankiety. W prowadzonych badaniach zastosowano pytania:

¹ W 1991 r. utworzono samorząd maklerów, a więc zawodu zajmującego się obsługą powstającego wówczas rynku kapitałowego. Działając jako Związek Maklerów Papierów Wartościowych wyposażony został we wszelkie kompetencje samorządu zawodowego, opierając się na obligatoryjnej przynależności wszystkich maklerów. W 1993 r. samorząd został nawet poszerzony o doradców w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi. Niestety w 1997 r. Związek Maklerów Papierów Wartościowych i Doradców w Zakresie Publicznego Obrotu Papierami Wartościowymi ustawowo przekształcono w stowarzyszenie działające jako podmiot prawa prywatnego. Zob. K. Muszyński, P. Skuczyński, *Rozwój i kryzys konstytucji społecznej. Przypadek samorządów zawodowych*, Warszawa 2020, s. 166.

- **otwarte** – respondenci mogli dowolnie kształtować swoje odpowiedzi;
- **półotwarte** – respondentom oprócz zaproponowanej listy odpowiedzi stworzono możliwość wypowiedzenia własnych opinii na temat danego problemu lub uzasadnienia wyboru danego wariantu odpowiedzi;
- **zamknięte jednokrotnego wyboru** – respondenci wybierali jedną z zaproponowanych odpowiedzi w kilkustopniowej skali.

W badaniu zamieszczono również pytania metryczkowe (pytania o wiek, płeć oraz staż zawodowy respondentów).

W toku prowadzonych badań starano się poruszyć najistotniejsze zagadnienie związane z funkcjonowaniem korporacji zawodowych. Pytano więc o rolę samorządu w demokratycznym państwie prawa, ocenę dotychczasowego funkcjonowania samorządu, zakres posiadanych przez samorząd kompetencji oraz ewentualną możliwość wykonywania zadań samorządowych przez władze rządowe. W badaniu proszono również o uszeregowanie kompetencji samorządowych według kryterium istotności. Następnie zadaniem ankietowanych osób było ocenienie stopnia realizacji poszczególnych kompetencji samorządowych. Zapytano także o sposób finansowania samorządu oraz zasady wyboru władz. Badane osoby miały także możliwość wskazania rzeczy, które ich zdaniem należałoby zmienić w funkcjonowaniu samorządu. W końcowej części arkusza ankietowane osoby mogły również wskazać sprawy, których nie poruszono w żadnym z postawionych w kwestionariuszu ankiety pytań, a w ich ocenie są one istotne i mogą wpłynąć na wyniki prowadzonych badań. Zaprezentowane powyżej problemy badawcze zostały zoperacjonalizowane w formie pytań wchodzących w skład kwestionariusza ankiety.

Zebrane za pomocą kwestionariusza ankiety dane zostały zweryfikowane pod kątem ich wartości i przydatności badawczej, wprowadzone do komputera i poddane operacjom typu statystycznego. W ten sposób zebrane informacje zostały poddane analizie ilościowej i jakościowej w kontekście postawionych pytań badawczych. W analizie badań ujęto korelację trójmianową ze zmiennymi niezależnymi, takimi jak: wiek, płeć oraz staż zawodowy respondentów. Wyniki badań empirycznych przedstawione są w rozkładzie procentowym lub też w liczbach rzeczywistych.

Z uwagi na celowy dobór próby badawczej, ograniczony terytorialnie do Wielkopolski i zakres prowadzonej analizy prezentowane wyniki nie są – jak się wydaje – reprezentatywne dla ogólnej populacji adwokatów w skali kraju. W konsekwencji, wyników badań nie można odnosić do wszystkich przedstawicieli danej profesji. Eksperymentalny charakter badania powoduje jednak, że wiedza uzyskana w jego trakcie pochodzi od osób legitymujących się odpowiednim doświadczeniem zawodowym, które upoważnia do rzetelnej oceny dotychczasowego funkcjonowania samorządu adwokackiego.

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród członków samorządu adwokackiego

Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem techniki ankiety internetowej (CAWI). Została ona rozesłana poprzez aplikację internetową ANKIETER w okresie od

15 kwietnia do 15 maja 2024 roku. Ankiety przekazano 1544 przedstawicielom palestry. Ostateczna liczebność próby została ustalona na 77 osób, co stanowi około 5% badanej populacji.

Kwestionariusz ankiety składał się z 16 pytań (12 pytań w części głównej i dodatkowo 4 pytań o charakterze metryczkowym). Zanim zostaną zaprezentowane szczegółowe wyniki badań ankietowych warto przyjrzeć się grupie badawczej ze względu na podstawowe zmienne społeczno-demograficzne.

Tabela 1

Rozkład wieku ankietowanych

		Liczebność	% z N w kolumnie
Wiek	25–35 lat	15	19,7%
	36–50 lat	50	65,8%
	Powyżej 50 lat	11	14,5%
	Ogółem	76	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wśród ankietowanych zdecydowanie dominowały osoby w przedziale wiekowym 36–50 lat. Co piąty badany miał 35 i mniej lat, natomiast 14% respondentów miało w momencie przeprowadzenia badania powyżej 50 roku życia. Jedna osoba nie wskazała odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 2

Płeć i staż zawodowy osób uczestniczących w badaniu

		Staż zawodowy							
		1–10 lat pracy		11–20 lat pracy		powyżej 20 lat pracy		ogółem	
		liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie	liczebność	% z N w kolumnie
Płeć	Mężczyzna	17	51,5%	14	53,8%	10	55,6%	41	53,2%
	Kobieta	16	48,5%	12	46,2%	7	38,9%	35	45,5%
	Inna	0	0,0%	0	0,0%	1	5,6%	1	1,3%
	Ogółem	33	100,0%	26	100,0%	18	100,0%	77	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W badanej próbie nieznacznie przeważają mężczyźni stanowiący 53% respondentów. Jedna osoba wskazała inną płeć niż męska czy żeńska. Najliczniejszą kategorią są osoby posiadające staż pracy do 10 lat – 33 osoby (43%). W przypadku osób o najdłuższym stażu odnotowano najmniejszą liczbę kobiet, a mianowicie niespełna 39%.

Reasumując, uzyskana próba jest zróżnicowana w zakresie podstawowych zmiennych metryczkowych, co umożliwiło dalsze kroki analizy statystycznej.

W badaniu zapytano o najbardziej elementarne zagadnienia dotyczące funkcjonowania samorządu zawodowego adwokatów.

Pytanie pierwsze brzmiało: **Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy jest ważnym elementem modelu ustrojowego państwa demokratycznego?**

Tabela 3

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 1

		Liczebność	% z N w kolumnie
Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy jest ważnym elementem modelu ustrojowego państwa demokratycznego?	Tak	65	84,4%
	Nie	7	9,1%
	Trudno powiedzieć	5	6,5%
	Ogółem	77	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że przez 84% ankietowanych samorząd zawodowy jest postrzegany jako ważny element modelu ustrojowego państwa demokratycznego. Przeciwnego zdania jest 9% osób uczestniczących w pomiarze, natomiast ponad 6% respondentów nie ma w tej mierze wyrobionej opinii.

W pytaniu tym poproszono adwokatów o uzasadnienie swojego stanowiska. Z możliwości tej skorzystały 42 osoby.

Ankietowani, którzy wyrazili pozytywną opinię (35 osób) argumentowali, że samorząd:

- jest konstytucyjnie umocowany w systemie ustrojowym państwa;
- jest wyrazem demokracji obywatelskiej;
- jest ważnym elementem procesu decentralizacji władzy;
- ma realny wpływ na system prawny dotyczący wykonywania zawodu i jest cennym narzędziem służącym ewaluacji pracy adwokatów;
- gwarantuje niezależność profesji od władzy rządowej i stabilność w obliczu zmian politycznych;
- zapewnia wysokie standardy wykonywania zawodu;
- optymalizuje proces zarządzania państwem poprzez przeciwstawianie się centralizacji administracji publicznej;
- umożliwia wypracowanie wspólnego stanowiska w sprawach istotnych dla środowiska zawodowego;
- jest gwarantem większego wpływu środowiska adwokackiego na działania państwa i niezależności palestry od administracji rządowej.

Z kolei ankietowani, którzy wyrazili negatywną opinię (7 osób) wskazywali, że samorząd:

- ma niewielki wpływ na funkcjonowanie państwa i zachodzące w nim procesy legislacyjne;
- nie prowadzi działań na rzecz interesu społecznego;
- w niewielkim stopniu realizuje interesy zawodowe członków palestry;
- koncentruje się wyłącznie na pobieraniu składek członkowskich;
- ogranicza wolność wykonywania zawodu.

Pytanie drugie brzmiało: **Czy zorganizowane w swoich samorządach zawody zaufania publicznego powinny zachować podmiotowość i niezależność w relacjach z organami administracji rządowej?**

Tabela 4

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 2

		Liczebność	% z N w kolumnie
Czy zorganizowane w swoich samorządach zawody zaufania publicznego powinny zachować podmiotowość i niezależność w relacjach z organami administracji rządowej?	Tak	73	96,1%
	Nie	2	2,6%
	Trudno powiedzieć	1	1,3%
	Ogółem	76	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Zdecydowana większość ankietowanych popiera utrzymanie podmiotowości i niezależności samorządu zawodowego w relacjach z organami administracji państwowej. Przeciwnego zdania były tylko dwie osoby, natomiast jeden z respondentów nie zajął w tej kwestii jednoznacznego stanowiska. Uszczegółowienie problematyki relacji pomiędzy samorządem zawodowym a administracją rządową nastąpiło w kolejnym pytaniu.

Pytanie trzecie brzmiało: **Czy Pani/Pana zdaniem zadania wykonywane przez samorząd zawodowy mogą być skutecznie realizowane przez władze rządowe?**

Tabela 5

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 3

		Liczebność	% z N w kolumnie
Czy Pani/Pana zdaniem zadania wykonywane przez samorząd zawodowy mogą być skutecznie realizowane przez władze rządowe?	Zdecydowanie nie	47	61,0%
	Raczej nie	16	20,8%
	Trudno powiedzieć	3	3,9%
	Raczej tak	6	7,8%
	Zdecydowanie tak	5	6,5%
	Ogółem	77	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Zdecydowana większość osób ankietowanych (prawie 82%) negatywnie ocenia ewentualne możliwości przejęcia obowiązków samorządu zawodowego przez władze rządowe. Przeciwnego zdania jest ponad 14% z nich, a niespełna 4% badanych nie ma w tej kwestii sprecyzowanego zdania. W pytaniu tym ponownie poproszono respondentów o uzasadnienie swojego stanowiska. Z możliwości tej skorzystało 31 osób. Ankietowani, którzy wyrazili pozytywną opinię (28 osób) podkreślali, że:

- urzędnicy państwowi nie znają specyfiki wykonywania zawodu i realiów rynku usług prawnych;
- tego typu działanie byłoby sprzeczne z zasadą samorządności;
- władze rządowe mogłyby nadmiernie wpływać na wykonywanie zawodu;
- wykonywanie przez władze rządowe zadań samorządów prawniczych prowadziłoby do ingerencji w wolność ich członków, w szczególności w kontekście nadzoru nad wykonywaniem zawodu oraz organizacji sądownictwa korporacyjnego;
- prowadziłoby to do niebezpiecznego upolitycznienia samorządów prawniczych i braku gwarancji niezależności, szczególnie w przypadku pojawienia się konfliktu interesów;

- z samej istoty samorządu zawodowego wynika, że zakres kompetencji i zadań przekazywanych ustawowo na jego rzecz zakłada samodzielność i niezależność od organów państwowych;
- wykonywanie zadań samorządu zawodowego przez władze państwowe powodowałyby centralizację administracji publicznej;
- władze rządowe nie mogą realizować zadań samorządu adwokackiego, ponieważ prowadzi to do uzależnienia adwokatury i adwokatów od władzy wykonawczej oraz sprzyja potencjalnym represjom w stosunku do nieprzychylnych rządzącym adwokatów;
- samorząd adwokacki powinien być wolny od polityki.

Z drugiej strony trzech respondentów nie dostrzegło zagrożeń w przypadku przejęcia zadań samorządu adwokackiego przez administrację rządową. Tego typu postawa wynika, jak się wydaje, z ogólnego braku akceptacji dla idei, ale przede wszystkim praktyki działania samorządu zawodowego. Potwierdzają to takie sformułowania jak: „gorzej być nie może” czy „jeżeli samorząd jest nieskuteczny to uważa jego istnienie”. Podobnie należy interpretować podważanie publicznoprawnego charakteru jego działania, w tym propozycję przekazania sądownictwa korporacyjnego właściwości sądów powszechnych.

Pytanie czwarte brzmiało: **Jak Pani/Pan ocenia dotychczasowe funkcjonowanie samorządu adwokackiego?**

Tabela 6

Odpowiedzi adwokatów na pytanie czwarte

		Liczebność	% z N w kolumnie
Jak Pani/Pan ocenia dotychczasowe funkcjonowanie macierzystego samorządu zawodowego?	Bardzo źle	0	0,0%
	Źle	16	20,8%
	Trudno powiedzieć	9	11,7%
	Dobrze	43	55,8%
	Bardzo dobrze	9	11,7%
	Ogółem	77	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Większość ankietowanych pozytywnie oceniła dotychczasowe funkcjonowanie samorządu adwokackiego – 11,7% bardzo dobrze, natomiast 55,8% dobrze. Z drugiej strony należy jednak zauważyć, że co piąty badany nie jest zadowolony z efektów pracy macierzystego samorządu. Pewnym pocieszeniem może być fakt, że żaden z respondentów nie ocenił działań samorządu bardzo źle. Z kolei prawie 12% biorących udział w badaniu adwokatów nie ma w tej kwestii wyrobionej opinii. W pytaniu tym po raz kolejny poproszono respondentów o uzasadnienie swojego stanowiska. Z możliwości tej skorzystały 33 osoby. Ankietowani, którzy wyrazili pozytywną opinię (12 osób) podkreślali między innymi, że:

- niezależny samorząd adwokacki jest gwarantem zapewnienia ochrony tajemnicy adwokackiej i obrończej;
- jest to profesjonalna struktura z właściwym podziałem zadań, obowiązków i ról kierowana przez osoby, które z zaangażowaniem wykonują swoją pracę i poświęcają czas na działalność samorządową;

- samorząd adwokacki sprawnie organizuje szkolenia oraz kwestie związane z ubezpieczeniem zawodowym;
- samorząd adwokacki aktywnie uczestniczy w tworzeniu właściwych warunków do wykonywania zawodu;
- samorząd jest niezależny od struktur państwowych i nie pozostał bierny w sytuacji kryzysu praworządności;
- samorząd adwokacki stoi na straży zasad etyki zawodowej;
- samorząd adwokacki bardzo dobrze dba o prawa i interesy grupy zawodowej;
- samorząd dba o niezależność adwokatów i dba o interesy grupy zawodowej.

Z kolei respondenci, którzy krytycznie ocenili funkcjonowanie samorządu adwokackiego (21 osób) wskazywali między innymi, że:

- samorząd prowadzi działania fasadowe bez autentycznego zaangażowania w sprawy o charakterze lokalnym i krajowym;
- samorząd jest nieefektywny w realizacji stawianych przed nim zadań;
- władze samorządu zawodowego stanowią hermetyczne i skostniałe grono ludzi dbających głównie o własne interesy;
- samorząd nie zachowuje transparentności w kwestiach prowadzonej przez siebie polityki finansowej;
- samorząd nie potrafi skutecznie zabiegać o wysokość minimalnych stawek za czynności adwokackie;
- samorząd jest zachowawczy, nie wyznacza trendów, nie kreuje standardów i nie reaguje na zmiany dotyczące rynku zawodowego;
- samorząd nie koncentruje się na ważnej kwestii edukacji prawnej społeczeństwa;
- samorząd ma charakter koterii zajmujących się własnym interesem;
- wysokie koszty funkcjonowania samorządu nie przekładają się na efektywność podejmowanych działań.

Pytanie piąte brzmiało: **W jakim stopniu samorząd adwokacki spełnia oczekiwania zrzeszonych w nim osób?**

Tabela 7

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 5

		Liczebność	% z N w kolumnie
W jakim stopniu samorząd adwokacki spełnia oczekiwania zrzeszonych w nim osób?	Bardzo dobrze	9	11,8%
	Dobrze	35	46,1%
	Źle	17	22,4%
	Bardzo źle	1	1,3%
	Trudno powiedzieć	14	18,4%
	Ogółem	76	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Odpowiedzi są zbliżone do tych udzielonych w kontekście pytania czwartego. Wiadoczną jest jednak nieco większa liczba osób prezentujących w tym względzie postawę ambiwalentną, co może świadczyć o niewielkim poziomie wiedzy lub braku zainteresowania działaniami samorządu. Warto ponadto zauważyć, że wyraźnie niższa jest liczba respondentów pozytywnie oceniających realizację oczekiwań zrzeszonych w samorządzie adwokackim osób.

Pytanie szóste brzmiało: **Czy Pani/Pana zdaniem samorząd adwokacki posiada wystarczający zakres kompetencji?**

Tabela 8

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 6

		Liczebność	% z N w kolumnie
Czy Pani/Pana zdaniem samorząd adwokacki posiada wystarczający zakres kompetencji?	Zdecydowanie nie	4	5,3%
	Raczej nie	10	13,2%
	Trudno powiedzieć	9	11,8%
	Raczej tak	45	59,2%
	Zdecydowanie tak	8	10,5%
	Ogółem	76	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że prawie 60% ankietowanych umiarkowanie pozytywnie ocenia zakres posiadanych przez samorząd kompetencji. Dodać do tej grupy jednak należy ponad 10% respondentów, którzy jednoznacznie pozytywnie wypowiedzieli się na ten temat. Z kolei przeciwnego zdania jest ponad 18% respondentów, w tym 5,3% spośród nich jednoznacznie negatywnie ocenia zakres kompetencji macierzystego samorządu.

Kolejny problem badawczy dotyczył uszeregowania kompetencji samorządu zawodowego według ich znaczenia dla członków korporacji. Respondentów poproszono o wskazanie zadań samorządu od ich zdaniem najważniejszych do najmniej istotnych (od 1 do 7 pkt).

Zagadnienie siódme dotyczyło następującej kwestii: **Proszę uszeregować kompetencje samorządu zawodowego od najważniejszej do najmniej istotnej².**

Tabela 9

Odpowiedzi adwokatów odnoszące się do zagadnienia 7

Proszę uszeregować kompetencje samorządu zawodowego od najważniejszej do najmniej istotnej.	Liczebność	Średnia	Odchylenie standardowe
Reprezentowanie interesów zawodowych wobec władz państwowych	77	1,76	1,11
Nadzór nad wykonywaniem zawodu	77	2,90	1,61
Kształtowanie zasad i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu	77	3,19	1,45
Doskonalenie zawodowe i określanie programów kształcenia	77	4,19	1,55
Organizacja i prowadzenie sądownictwa zawodowego	77	4,32	1,60
Działalność naukowo-edukacyjna	77	5,35	1,53
Działania służące integracji środowiska zawodowego	77	6,03	1,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

² W przypadku odpowiedzi na to pytanie poproszono respondentów o uszeregowanie kompetencji przypisując im punkty od 1 pkt do 7 pkt. Przy czym wskazanie uznane za najważniejsze uzyskiwało 1 pkt, a najmniej ważne 7 pkt. Po obliczeniu średnich arytmetycznych przyznanych punktów powstała lista rankingowa kompetencji. Dla każdej z siedmiu kompetencji obliczono również odchylenie standardowe (σ), które informuje o stopniu zróżnicowania odpowiedzi respondentów. Im wartość odchylenia standardowego jest wyższa, tym ankietowane osoby były mniej zgodne do umiejscawiania danej kompetencji w konkretnym punkcie/miejscu listy rankingowej.

Za najbardziej istotną kompetencję samorządu ankietowane osoby uznały reprezentowanie interesów zawodowych wobec władz samorządowych ($\bar{x} = 1,76$ pkt). Na drugim miejscu znalazł się nadzór nad wykonywaniem zawodu ($\bar{x} = 2,90$ pkt). Z kolei najmniej istotnymi z punktu widzenia respondentów zadaniami samorządu (wymienionymi w pytaniu ankietowym) była działalność naukowo-edukacyjna oraz integracja środowiska zawodowego.

Warto zauważyć, że najwyższy poziom zróżnicowania wyborów ankietowanych wystąpił w przypadku kompetencji związanych z nadzorem (odchylenie standardowe $\sigma = 1,61$) oraz organizacja i prowadzenie sądownictwa zawodowego (odchylenie standardowe $\sigma = 1,60$). Oznacza to, osoby uczestniczące w badaniu nie miały jednoznacznego poglądu co do umiejscawiania tych odpowiedzi na drugim i na piątym miejscu w prezentowanym rankingu wyborów.

Na poziomie hipotezy można przyjąć że ranga ważności poszczególnych zadań uzależniona jest od opinii ankietowanych na temat funkcjonowania samorządu adwokackiego.

Oprócz pytania o rangę zadań samorządu zawodowego zapytano również o ich ocenę. Została ona dokonana z wykorzystaniem wskazania trzech możliwości, a mianowicie: ocena pozytywna, negatywna oraz trudno powiedzieć.

W przypadku obliczeń przeprowadzonych dla tego zagadnienia zliczono odpowiedzi pozytywne. Procenty nie sumują się do 100%, ponieważ można było wybrać więcej niż jedno wskazanie.

Zagadnienie ósme dotyczyło zatem następującej kwestii: **Proszę ocenić wymienione kompetencje samorządów zawodowych.**

Tabela 10

Ocena kompetencji samorządu zawodowego – wymiar pozytywny

		Liczebność	% z N ogółem w kolumnie
Ocena kompetencji samorządu zawodowego – wymiar pozytywny	Doskonalenie zawodowe i określanie programów kształcenia	59	76,6%
	Organizacja i prowadzenie sądownictwa zawodowego	53	68,8%
	Kształtowanie zasad i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu	52	67,5%
	Nadzór nad wykonywaniem zawodu	51	66,2%
	Działania służące integracji środowiska zawodowego	48	62,3%
	Działalność naukowo-edukacyjna	41	53,2%
	Reprezentowanie interesów zawodowych wobec władz państwowych	32	41,6%
	Ogółem	77	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że szczególnie wysoko respondenci ocenili kwestię doskonalenia zawodowego i określania programów kształcenia. Ważne dla przedstawicieli palestry jest ponadto kształtowanie odpowiednich postaw poprzez organizację i prowadzenie sądownictwa oraz czuwanie nad etyką wykonywania zawodu.

Tabela 11

Ocena kompetencji samorządu zawodowego – wymiar negatywny

		Liczebność	% z N ogółem w kolumnie
Ocena kompetencji samorządu zawodowego – wymiar negatywny	Reprezentowanie interesów zawodowych wobec władz państwowych	26	33,8%
	Kształtowanie zasad i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu	13	16,9%
	Działalność naukowo-edukacyjna	13	16,9%
	Działania służące integracji środowiska zawodowego	12	15,6%
	Nadzór nad wykonywaniem zawodu	11	14,3%
	Doskonalenie zawodowe i określanie programów kształcenia	10	13,0%
	Organizacja i prowadzenie sądownictwa zawodowego	9	11,7%
	Ogółem	77	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Jak wynika z powyższej tabeli, co trzecia ankietowana osoba negatywnie oceniła działania samorządu w kontekście reprezentowania interesów zawodowych na szczeblu władz państwowych. Pozostałe oceny ukształtowały się w miarę zbliżony sposób.

Pytanie dziewiąte brzmiało: **Czy Pani/Pana zdaniem sposób finansowania samorządu adwokackiego pozwala na realizację nałożonych na niego zadań?**

Tabela 12

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 9

		Liczebność	% z N w kolumnie
Czy sposób finansowania samorządu zawodowego, którego jest Pani/Pan członkiem, pozwala na realizację nałożonych na niego zadań?	Zdecydowanie nie	2	2,6%
	Raczej nie	1	1,3%
	Trudno powiedzieć	8	10,4%
	Raczej tak	38	49,4%
	Zdecydowanie tak	28	36,4%
	Ogółem	77	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Zdecydowana większość ankietowanych, bowiem ponad 85%, jest zdania, że sposób finansowania samorządu adwokackiego pozwala na realizację nałożonych na niego zadań. Jedynie dwie osoby prezentują przeciwne stanowisko, a około 10% respondentów nie ma w tej mierze wyrobionej opinii. W pytaniu tym poproszono respondentów o uzasadnienie swojego stanowiska. Z możliwości tej skorzystały 23 osoby. Ankietowani, którzy wyrazili pozytywną opinię podkreślali, że:

- budżet oparty na składkach adwokatów chroni niezależność samorządu w stosunku do administracji rządowej;
- finansowanie samorządu umożliwia zaspokajanie jego podstawowych potrzeb;
- składki członkowskie są wystarczająco wysokie, aby przy odpowiednim zarządzaniu nimi w zupełności pokryć koszty działalności samorządu.

W kilku komentarzach pojawiły się stwierdzenia wskazujące na brak wiedzy adwokatów na temat finansów samorządu adwokackiego. Jak się wydaje, może to wynikać z braku zainteresowania działaniami macierzystego samorządu, ewentualnie ze słabej komunikacji na linii władze samorządowe – członkowie.

Z kolei ankietowani, którzy krytycznie odnieśli się do systemu finansowania samorządu adwokackiego (3 osoby) wskazywali przede wszystkim na wysokie składki członkowskie, które wydatkowane są – ich zdaniem – na zbędne przedsięwzięcia, przykładowo o charakterze integracyjnym.

Pytanie dziesiąte brzmiało: **Czy Pani/Pana zdaniem zasady wyboru władz macierzystego samorządu gwarantują demokratyczny sposób sprawowania władzy?**

Tabela 13

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 10

		Liczebność	% z N w kolumnie
Czy Pani/Pana zdaniem zasady wyboru władz macierzystego samorządu gwarantują demokratyczny sposób sprawowania władzy?	Zdecydowanie nie	0	0,0%
	Raczej nie	10	13,2%
	Trudno powiedzieć	6	7,9%
	Raczej tak	31	40,8%
	Zdecydowanie tak	29	38,2%
	Ogółem	76	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pozytywna ocena zasad wyboru władz samorządu adwokackiego została wskazana przez większość ankietowanych – twierdzi tak 79% spośród nich. Jednak 13% respondentów wyraziło w tej kwestii opinię umiarkowanie negatywną. Podobnie jak w poprzednim pytaniu ankietowanych poproszono o uzasadnienie dokonanego wyboru. Z możliwości tej skorzystało 21 osób. Ankietowani, którzy wyrazili pozytywną opinię podkreślali, że:

- nie mają zastrzeżeń do sposobu wyboru władz;
- władze wybierają członkowie samorządu;
- władze wybierane są w bezpośrednich, demokratycznych wyborach przez wszystkich członków adwokatury;
- w wyborach może startować każdy członek samorządu, zatem mają one charakter demokratyczny;
- wybory są bezpośrednie, tajne, powszechne, równe i proporcjonalne więc spełniają zasady demokracji;
- wybory są przejrzyste, dostępne dla każdego członka, każdy może wybierać i być wybranym.

Z kolei autorzy opinii sceptycznych wskazywali na to, że:

- wybór w dużej mierze dotyczy tego samego środowiska, co prowadzi do tworzenia się ekskluzywnej grupy osób trwale piastujących funkcje kierownicze;
- słabo wygląda reprezentacja mniejszych ośrodków i kancelarii indywidualnych;
- zasady nie są przejrzyste i równe dla wszystkich, co sprzyja powstawaniu koterii i grup interesu.

Pytanie jedenaste brzmiało: Co Pani/Pana zdaniem należałoby zmienić w funkcjonowaniu samorządu zawodowego?

W kwestionariuszu ankiety wymieniono potencjalne kierunki zmian. Wybrane wskazania zliczono z zastrzeżeniem, że każdy z respondentów mógł zaznaczyć więcej niż jeden wybór, z tego powodu procenty w zamieszczonej tabeli nie sumują się do 100.

Tabela 14

Odpowiedzi adwokatów na pytanie 11

		Liczebność	% z kolumnie
Co Pani/Pana zdaniem należałoby zmienić w funkcjonowaniu samorządu zawodowego	Funkcjonowanie samorządu nie wymaga zmian	21	27,3%
	System szkoleń i podnoszenia kwalifikacji	20	26,0%
	Zasady finansowania samorządu	19	24,7%
	Funkcjonowanie systemu odpowiedzialności zawodowej	18	23,4%
	Charakter członkostwa w samorządzie	17	22,1%
	Sposób wyboru władz	13	16,9%
	Ogółem	77	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Dla około 27% respondentów funkcjonowanie samorządu nie wymaga zmian. Nie wielu mniej spośród nich, bowiem 26% wskazało na potrzebę rozwinięcia systemu szkoleń i podnoszenia kwalifikacji. Z kolei co czwarty ankietowany dostrzega konieczność zmian w zasadach finansowania samorządu, choć trudno na podstawie wcześniej zaprezentowanych danych wskazać postulowany przez nich kierunek. Opierając się na odpowiedziach odnoszących się do innych zawartych w materiale badawczym pytań, można się domyślać, że chodzi o zmniejszenie wysokości składek członkowskich lub ich likwidację. Wreszcie stosunkowo liczna grupa respondentów, obejmująca ponad 22%, wskazała na charakter członkostwa w samorządzie. Jest to niepokojący wybór, bowiem rezygnacja z publicznoprawnego charakteru izb adwokackich doprowadziłaby w istocie rzeczy do likwidacji samorządu zawodowego.

W ramach pytania jedenastego respondenci mieli także możliwość wskazania innych zmian, które ich zdaniem przyczynią się do poprawy funkcjonowania samorządu zawodowego. Z takiej możliwości skorzystało 13 osób. Zaprezentowane propozycje dotyczyły takich kwestii jak:

- wprowadzenie dobrowolności członkostwa w izbach adwokackich i wyłączenie spod ich kompetencji sądownictwa zawodowego;
- bardziej efektywne reprezentowanie członków samorządu w relacjach z władzami publicznymi;
- mniej sformalizowany sposób działania;
- większa troska o ośrodki i kancelarie znajdujące się poza siedzibami izb adwokackich;
- prowadzenie regularnych szkoleń dotyczących zmian legislacyjnych i nowych procedur informatycznych;
- wzmocnienie niezależności samorządu w relacjach z ministerstwem sprawiedliwości.

Ostatnie, dwunaste pytanie brzmiało: **Jakie są Pani/Pana oczekiwania w stosunku do samorządu adwokackiego?** Respondenci zostali poproszeni o swobodną wypowiedź w tym względzie. Z takiej możliwości skorzystało 28 ankietowanych. Zaprezentowane propozycje dotyczyły takich kwestii jak:

- brak zaangażowania politycznego samorządu zawodowego;
- efektywne reprezentowanie członków;
- wyraźny ekwiwalent za płaconą składkę członkowską;
- maksymalna ochrona przed ingerencją w działalność adwokatury władz rządowych;
- większe zaangażowanie samorządu w edukację prawną społeczeństwa;
- efektywna obrona interesów zawodowych (np. wprowadzenie do rozporządzeń o wynagrodzeniach waloryzacji w oparciu o średnia krajową);
- większe zainteresowanie władz problemami „zwykłych” członków samorządu;
- likwidacja zakazu zatrudniania adwokata na umowę o pracę;
- surowsze konsekwencje wobec adwokatów naruszających zasady etyki.

W wypowiedziach zawarte zostały także wyrazy aprobaty dla obecnego systemu funkcjonowania samorządu adwokackiego („moje oczekiwania względem samorządu zawodowego są w pełni realizowane”), ale także słowa krytyki świadczące o niechęci do korporacyjnej formy reprezentowania interesów palestry („w zasadzie samorząd zawodowy nie jest mi potrzebny”).

Wnioski końcowe z przeprowadzonego badania

Przed wszystkim należy podkreślić, że większość ankietowanych doceniła znaczenie samorządu zawodowego jako istotnego elementu ustroju państwa demokratycznego. W konsekwencji odnieśli się oni pozytywnie do zasady niezależności i podmiotowości samorządów zawodów zaufania publicznego w relacjach z administracją rządową. Jednocześnie przeważająca większość osób ankietowanych krytycznie oceniła możliwość przejścia obowiązków samorządu zawodowego przez władze rządowe. Ich zdaniem tego typu zmiana mogłaby doprowadzić do ograniczenia podmiotowości środowiska zawodowego, obniżenia jakości procesów decyzyjnych ze względu na brak wiedzy i kompetencji urzędników rządowych, niebezpiecznej centralizacji państwa i związanego z tym ryzyka upolitycznienia instytucji samorządu zawodowego.

Po drugie, większość ankietowanych pozytywnie ocenia dotychczasowe funkcjonowanie samorządu zawodowego. Co dziesiąty respondent wystawił samorządowi adwokackiemu notę bardzo dobrą. Za najbardziej istotną kompetencję samorządu ankietowani uznali reprezentowanie interesów zawodowych wobec władz państwowych. Wysoka ocena została wystawiona samorządowi w kontekście doskonalenia zawodowego, tworzenia programów kształcenia oraz dbania o przestrzeganie zasad etyki. Doceniono ponadto działalność naukowo-edukacyjną oraz zaangażowanie na rzecz integracji środowiska zawodowego. Z drugiej strony należy jednak zauważyć, że co piąty uczestnik badania funkcjonowanie samorządu postrzega negatywnie. Zdaniem tej grupy respondentów nie spełnia on oczekiwań środowiska adwokackiego, przede wszystkim w kontekście słabej jego reprezentacji w stosunku do administracji rządowej. Krytyczne uwagi dotyczą także mechanizmów wyłaniania władz samorządowych. Kilku respondentów

podkreśliło, że pomimo formalnie demokratycznych reguł wyboru dochodzi do tworzenia się ekskluzywnej grupy osób trwale piastujących funkcje kierownicze. Dodajmy jednak w tym miejscu, że zdecydowana większość uczestników badania (79%) nie ma zastrzeżeń do procedur wyborczych. Odnotować należy również relatywnie dużo (ponad 22%) głosów postulujących wprowadzenie dobrowolnego członkostwa w samorządzie zawodowym, które należy traktować jako wyraz jednoznacznej dezaprobaty dla obecnej formuły reprezentowania interesów środowiska adwokackiego.

W nawiązaniu do poprzedniego, dodajmy, budzącego uzasadniony niepokój zdania warto zauważyć, że dla około 27% respondentów funkcjonowanie samorządu nie wymaga zmian. Podobna grupa ankietowanych wskazała na potrzebę rozwinięcia systemu szkoleń i podnoszenia kwalifikacji, natomiast niespełna 25% spośród nich dostrzega konieczność zmian w zasadach finansowania samorządu, który opiera się na składkach członkowskich. Postulat wprowadzenia ich dobrowolności trudno oceniać w kategoriach racjonalności. Pozytywnie należy się natomiast odnieść do formułowanej w badaniu potrzeby wzmocnienia niezależności samorządu, co jednak warto wyraźnie podkreślić, powinno mieć miejsce wyłącznie w ramach demokratycznego porządku prawnego zapewniającego zabezpieczenie interesu społecznego.

Author Contributions

Conceptualization (Konceptualizacja): Robert Kmiecik

Data curation (Zestawienie danych): Robert Kmiecik

Formal analysis (Analiza formalna): Robert Kmiecik

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Robert Kmiecik

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Robert Kmiecik

Competing interests: The author have declared that no competing interests exist
(Sprzeczne interesy: Autor oświadczył, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

Bibliografia

- Cherka M. (2003), *Samorzady zawodowe a wolność zrzeszania się obywateli*, w: *Jednostka w demokratycznym państwie prawa*, red. J. Filipek, Bielsko-Biała.
- Kmiecik R., Walkowiak K. (2023), *Organizacja administracji publicznej*, w: *Administracja publiczna. Zarys wykładu*, red. A. Pawłowska, K. Radzik-Maruszak, J. Itrich-Drabarek, Warszawa.
- Leoński Z. (2000), *Zarys prawa administracyjnego*, Warszawa.
- Muszyński K., Skuczyński P. (2020), *Rozwój i kryzys konstytucji społecznej. Przypadek samorządów zawodowych*, Warszawa.
- Sobczak J. (2015), *Zawody zaufania publicznego. Regulacja konstytucyjna i jej konsekwencje*, w: *Zawody zaufania publicznego? Wybrane zagadnienia odpowiedzialności zawodowej radców prawnych i lekarzy*, red. J. Sobczak, J. Skrzypczak, M. Urbaniak, Poznań.
- Uchwała Zgromadzenia Izby Adwokackiej w Warszawie z dnia 25 maja 2024 r.
- Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. *Prawo o adwokaturze*, Dz. U. 1982, Nr 16, poz. 124.

- Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. *o radcach prawnych*, Dz. U. 1982, Nr 19, poz. 145.
- Ustawa z dnia 21 grudnia 1990 r. *o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych*, Dz. U. 1991, Nr 8, poz. 27.
- Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. *Prawo o notariacie*, Dz. U. 1991, Nr 22, poz. 91.
- Ustawa z dnia 19 kwietnia 1991 r. *o izbach aptekarskich*, Dz. U. 1991, Nr 41, poz. 179.
- Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. *o doradztwie podatkowym*, Dz. U. 1996, Nr 102, poz. 475.
- Ustawa z dnia 29 lipca 1997 r. *o komornikach sądowych*, Dz. U. 1997, Nr 133, poz. 882.
- Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r., *o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów*, Dz. U. 2001, Nr 5, poz. 42.
- Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. *o rzecznikach patentowych*, Dz. U. 2001, Nr 49, poz. 509.
- Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. *o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów*, Dz. U. 2001, Nr 73, poz. 763.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. *o kuratorach sądowych*, Dz. U. 2001, Nr 98, poz. 1071.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. *o diagnostyce laboratoryjnej*, Dz. U. 2001, Nr 100, poz. 1083.
- Ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. *o izbach lekarskich*, Dz. U. 2009, Nr 219, poz. 1708.
- Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. *o samorządzie pielęgniarek i położnych*, Dz. U. 2011, Nr 174, poz. 1038.
- Ustawa z dnia 25 września 2015 r. *o zawodzie fizjoterapeuty*, Dz. U. 2015, poz. 1994.
- Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. *o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym*, Dz. U. 2017, poz. 1089.
- Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. *o zawodzie ratownika medycznego i samorządzie ratowników medycznych*, Dz. U. 2022, poz. 2705.
- Waligórski M. (2002), *Izby samorządu zawodowego*, w: *Prawo administracyjne ustrojowe. Podmioty administracji publicznej*, red. J. Stelmasiak, J. Szreniawski, Bydgoszcz–Lublin.
- Wykrętowicz S. (2012), *Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej*, w: *Samorząd w Polsce – istota, formy, zadania*, red. S. Wykrętowicz, Poznań.
- Zdyb M. (2002), *Działalność gospodarcza i publiczne prawo gospodarcze*, Zakamycze.

The Systemic Position and Prospects for Development of the Bar Association's Self-Government – a Report on Surveys Conducted Among Representatives of the Polish Palestra

Summary

The socio-political changes which had begun in Poland over three decades ago resulted in, inter alia, the activation of various occupational groups that have decided to operate based on public law. This meant the creation of corporate self-government organizations that are based on associations of persons with compulsory membership. Ever since the political reforms in Poland have been undertaken, professional self-government has been considered an important element of the state's administrative system. For several years in Poland there has been a public debate on the future of professional self-government during which arguments have been raised that question the need for the continued functioning of this type of organizations. Moreover, doubts have been raised as to whether the chambers of professional self-government strengthen democratic aspirations and the development of self-governance, or whether they are anachronistic structures that threaten the consolidation of the market order in Poland. Therefore, it is not only worth pointing out the essence and the tasks of professional self-government, as well as its historical development in the country, but first of all to draw attention to the importance of this type of entities in creating democratic state institutions and in accelerating participatory processes. Crucial to the future of professional self-government, however, is the attitude toward the parent orga-

nizations of those who form such corporations. For this reason, the article decides to present the results of a survey on the evaluation of the functioning of the Bar Association's self-government by representatives of the bar. The opinions obtained in this way can provide members and authorities of the Bar Association with material for reflection, but most importantly for optimization of actions strengthening the corporation as an important element of the system of a democratic state and civil society.

Key words: professional self-government, professions of public trust, decentralization, lawyers, survey study

